

Latvijas Nacionālajam kontaktpunktam atbildīgai uzņēmējdarbībai iesniegto izskatāmo gadījumu (*Specific instance*) procedūra

OECD Vadlīniju daudznacionāliem uzņēmumiem par atbildīgu uzņēmējdarbību (turpmāk – Vadlīnijas) mērķis ir nodrošināt, lai daudznacionālo uzņēmumu darbība notiek saskaņā ar valdības politiku, stiprināt uzticību starp uzņēmumiem un sabiedrību, kurā šie uzņēmumi darbojas, uzlabot investīciju klimatu ārvalstu uzņēmumiem, un vairo daudznacionālo uzņēmumu ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.

Daudznacionāls uzņēmums ir tāds uzņēmums, ko veido uzņēmumi vai to daļas, kas darbojas vairāk nekā vienā valstī jebkurā ekonomikas sektorā. Īpašnieki var būt privāti, valsts vai jauktas struktūras.

Visas OECD valstis, tāpat kā 13 trešo valstu valdības, kas ir pievienojušās Vadlīnijām, ir uzņēmušās saistības veicināt uzņēmēju darbību Vadlīniju ieviešanā. Lai to paveiktu, saskaņā ar Vadlīnijām visās valstīs ir izveidoti Nacionālie kontaktpunkti (turpmāk – NKP). NKP sniedz atbalstu ar Vadlīniju ieviešanu saistīto izskatāmo gadījumu risināšanā. Izskatāmo gadījumu NKP var iesniegt ieinteresētās puses (*stakeholders*). NKP jācenšas izveidot dialogu starp iesniedzēju un attiecīgo uzņēmumu par Vadlīniju efektīvu ieviešanu, lai pēc iespējas ātrāk atrisinātu radušos jautājumus un novērstu iespējamās problēmas nākotnē.

Vadlīnijas nosaka NKP darbības pamatkritērijus un galvenos principus – redzamību, pieejamību, atklātību, neatkarību, paredzamību un vienlīdzību. NKP sagaida, ka visas iesaistītās puses darbosies labticīgi.

Redzamība nozīmē, ka NKP aktīvi pilda tās uzdevumu izplatīt informāciju, kas vairo Vadlīniju uzticamību un veicina to ieviešanu dzīvē.

Pieejamība nozīmē, ka NKP ir viegli sasniedzams un atvērts diskusijai ar visām iesaistītajām pusēm.

Caurredzamība nozīmē, ka NKP procedūras ir pēc iespējas atklātas, un pēc iespējas NKP izmanto mediāciju. Vienlaikus, tas var arī nozīmēt, ka NKP nepublicē mediācijas saturu, ja konfidencialitāte palīdz panākt pozitīvu rezultātu.

Neatkarība nozīmē, ka NKP ir neitrāls un novērš jebkādu ietekmējamību kontaktos ar iesaistītajām pusēm, attiecīgo Vadlīniju pārkāpumu izskatīšanā un risinājumu veicinošos pasākumos. Ja kāds no NKP locekļiem, vienlaicīgi, ir arī dalībnieks kādā no iesaistītajām pusēm, kas piedalās Vadlīniju pārkāpuma risināšanā, šis NKP loceklis informē par to NKP, un attiecīgi viņš/viņa turpmāk nepiedalās konkrētajā procesā.

Paredzamība nozīmē, ka NKP darbojas saskaņā ar Vadlīniju īpašo Procedūras sadaļu, izplata skaidru informāciju par NKP procedūru un darbojas saskaņā ar to. Tas arī nozīmē, ka NKP saturiski pamato savus lēmumus par Vadlīniju pārkāpumu procedūras uzsākšanu un galīgās vienošanās panākšanu.

Vienlīdzība nozīmē, ka attieksme pret visām iesaistītajām pusēm ir vienlīdzīga un tām tiek piemērotas vienādas procedūras. Tas arī nozīmē, ka NKP ievēro proporcionalitātes principu, izskatot Vadlīniju pārkāpumu.

Latvijas Nacionālais kontaktpunkts

Latvijas NKP ir pārstāvēti eksperti no Ārlietu, Ekonomikas, Finanšu, Tieslietu, Labklājības, Izglītības un zinātnes ministrijām, kā arī no Valsts Kancelejas, Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Valsts darba inspekcijas un Korporatīvās ilgtspējas un atbildības institūta.

PROCEDŪRA

Iesniegums par izskatāmo gadījumu (*Specific instance*)

NKP palīdz risināt jebkuru izskatāmo gadījumu, kas var rasties saistībā ar Vadlīniju rekomendāciju neievērošanu no daudznacionālo uzņēmumu puses. Iesaistītās puses par to var ziņot NKP. NKP jācenšas izveidot dialogu starp personu, kas vērsas ar iesniegumu par izskatāmo gadījumu (turpmāk – iesniedzēju) un attiecīgo uzņēmumu par Vadlīniju efektīvu ieviešanu, lai pēc iespējas ātrāk atrisinātu radušos jautājumu un novērstu iespējamās problēmas nākotnē.

Iesniedzējam(-iem) jānorāda īpašās intereses saistībā ar izskatāmo gadījumu, jāspēj sniegt informāciju par to un jādefinē, kādu rezultātu iesniedzējs(-i) vēlas panākt.

Informācija, kas jāiekļauj iesniegumā:

- Informācija par iesniedzēju;
- Informācija par uzņēmumu, kas ir atbildīgs par iesniegumā minēto Vadlīniju pārkāpumu;
- Vadlīniju pārkāpuma būtību: detalizēts to faktu apraksts, kas ir izskatāmā gadījuma priekšmets, norādot konkrētu OECD Vadlīniju nodaļu / nodaļas, punktus un ieteikumus, kas iespējams pārkāpti un tiek uzskatīti par piemērojamiem izskatāmajam gadījumam, tostarp dokumenti un citi elementi, kas piešķir relevanci, atbilstību un ticamību izskatāmajam gadījumam;
- Ciktāl iesniedzējam ir zināms, norāde par valsts un/vai starptautiskajām, valsts un/vai privātajām iestādēm, (var arī citiem NKP) kurās tiek plānota / notiek vai ir pabeigta tiesvedība, attiecībā uz tādiem pašiem izskatāmā gadījuma apstākļiem un faktiem un vai saistītajiem faktiem (tā sauktā paralēlā tiesvedība (*parallel proceedings*)).

Iesniedzējs tiek aicināti pēc iespējas pamatot iesniegumus ar faktiem. Ja Vadlīniju pārkāpumi tiek uzskatīti par reāliem un saturiskiem, NKP piedāvā iesaistītajām pusēm savus mediācijas un samierināšanas pakalpojumus strīda atrisināšanai.

Vadlīniju pārkāpumu risināšanas soļi

1. solis – iesnieguma saņemšanas apstiprināšana

14 darba dienu laikā no iesnieguma par iespējamu Vadlīniju pārkāpumu saņemšanas NKP apstiprina tā saņemšanu iesniedzējam un informē iesaistīto daudznacionālo uzņēmumu (turpmāk – DU) par šāda iesnieguma (izskatāmā gadījuma) saņemšanu.

Vēstulēs iesniedzējam un DU jāiekļauj turpmākās procedūras apraksts. NKP izskaidro NKP lomu un tā procedūras. Ja NKP nolemj virzīt tālāk iesniegumu, tas var lūgt iesniedzējam sniegt papildus informāciju vai skaidrojumus.

NKP rakstveidā sniedz informāciju iesniegumā minētajam DU par iesniegumā minētajiem iespējamiem Vadlīniju pārkāpumiem un lūdz DU atbildēt 15 dienu laikā.

NKP piedāvā atsevišķas tikšanās ar iesniedzēju un DU, lai izskaidrotu NKP procedūras un atbildētu uz jautājumiem.

2. solis – sākotnējais izvērtējums

NKP sākotnējā izvērtējuma ietvaros sadarbojas ar DU.

Lai veiktu sākotnējo izvērtējumu par to, vai iesniegums ir piekritīgs tālākai izskatīšanai, NKP nosaka, vai iesniegums ir patiess (*bona fide*) un attiecas uz Vadlīniju ieviešanu. NKP ņem vērā:

- vai Latvijas NKP ir atbilstošā instance;
- saistīto pušu identitāti un to intereses izskatāmajā jautājumā;
- vai iesniegums par izskatāmo jautājumu ir reāls un saturisks;
- vai ir redzama saistība starp dotā uzņēmuma darbību un iesniegumā minēto Vadlīniju pārkāpumu;
- attiecīgos piemērojamos likumus un procedūras, tai skaitā tiesu nolēmumus;
- kā līdzīgas lietas tiek vai ir bijušas risinātas citos nacionālajos vai starptautiskajos procesos;
- vai minētās lietas izskatīšana dos ieguldījumu Vadlīniju efektivitātes celšanai.

NKP uzklausā abas iesaistītās puses. Iesniegtā gadījuma sākotnējā izvērtējuma ietvaros NKP atsevišķi un konfidenciāli tiek gan ar iesniedzēju, gan ar iesaistīto DU, lai pārrunātu izskatāmo gadījumu un iespējamus apsvērumus, izņemot gadījumos, ja NKP jau ir pieņēmis lēmumu – pamatojoties uz Vadlīniju īpašo Procedūras sadaļu – neturpināt dotā iesnieguma izskatīšanu.

Ja NKP pieņem lēmumu neturpināt iesnieguma izskatīšanu, tas informē iesaistītās puses par pieņemtā lēmuma pamatojumu. NKP sagatavo paziņojumu. Paziņojumā ir jānorāda izskatāmā gadījuma būtība un pamatojums pieņemtajam lēmumam.

NKP sagatavo sākotnējo izvērtējumu, balstoties uz iesniegumā par izskatāmo gadījumu ietvertu informāciju un iesaistīto pušu atbildēm. Pirms sākotnējā ziņojuma publicēšanas NKP to nosūta iesaistītajām pusēm komentāru sniegšanai. Pusēm tiek dotas divas nedēļas, lai iesniegtu komentārus par sākotnējā izvērtējuma projektu, pēc tam NKP to pabeidz un publicē NKP tīmekļa vietnē.

Iespējas atrisināt jautājumu neatkarīgi

Kad sākotnējais izvērtējums ir apstiprināts tālākai rīcībai, NKP aicina puses atrisināt doto izskatāmo gadījumu patstāvīgi. Tas rada pamatu abu pušu tālākām sarunām. Ja puses spēj rast risinājumu patstāvīgi, NKP turpmāk vairs neiesaistās šī izskatāmā gadījuma risināšanā. Trīs mēnešu laikā kopš izskatāmā gadījuma iesniegšanas pusēm ir jāinformē NKP par to, vai tās ir atrisinājušas doto gadījumu. Patstāvīgi atrisinātas lietas netiek nekādā veidā publiskotas no NKP puses.

Ja puses nespēj patstāvīgi atrisināt doto gadījumu, NKP turpina lietas risināšanu.

3. solis – mediācija vai sarunu sekmēšana

Mediācija var tikt uztverta kā “asistētas sarunas” starp pusēm ar mērķi panākt abām pusēm pieņemamu risinājumu. NKP sekmē diskusijas un piedāvā savus risinājumus. NKP nepiespiež puses piekrist mediācijai vai kādam citam risinājumam.

Ja NKP nolemj, ka iesniegums par izskatāmo gadījumu ir pamatots, saturisks un atbilst arī citiem Vadlīniju kritērijiem, NKP sazinās ar iesaistītajām pusēm, piedāvā mediāciju vai kā citādi sekmē kopīga risinājuma panākšanu par doto gadījumu. Ja puses piekrīt mediācijai, NKP palīdz veidot konstruktīvu un saturisku dialogu starp pusēm. NKP un iesaistītās puses var vienoties par jebkādu mediācijas vai sarunu sekmēšanas formu, galvenais, lai tā palīdzētu sasniegt kopīgu risinājumu. NKP mediators visa procesa laikā ir neitrāls.

Sarunas vai mediācija ir brīvprātīgi procesi. Gala paziņojumā, kas tiek publicēts, tiek iekļauta informācija par pušu atteikšanos no mediācijas un iemesliem, kādēļ mediācija netika veikta.

NKP konsultējas ar pusēm un, ja nepieciešams:

- lūdz ieteikumus no atbilstošām institūcijām, NVO un ekspertiem;
- konsultē citu valstu vai iesaistīto valstu NKP;
- lūdz OECD Investīciju Komitejas palīdzību, ja rodas šaubas par Vadlīniju interpretāciju dotās lietas apstākļos;
- piedāvā un, ja iesaistītās puses piekrīt, sekmē tādu pusēm pieņemamu risinājumu meklēšanas procesu, kā sarunas vai mediācija, tā atbalstot puses izskatāmā jautājuma atrisināšanā.

NKP un iesaistītās puses var kopīgi izstrādāt Mediācijas līgumu. Mediācijas līgumā var iekļaut konfidencialitātes nosacījumus.

Personām, kas piedalās mediācijā kā pušu pārstāvji, jābūt pilnvarotām ieviest piedāvāto risinājumu. Ja šīm personām nepieciešams pilnvarojums no augstākstāvošas personas, tas jādara zināms jau procesa sākumā.

NKP apkopo mediācijas sanāksmju rezultātus savos ziņojumos un dalās ar tiem ar šo sanāksmju dalībniekiem.

Mediācijas vai sekmēšanas fāze beidzas, kad tiek panākta visām pusēm pieņemama vienošanās vai kad NKP secina, ka saprātīgā laikā risinājumu nav iespējams panākt. Abos gadījumos NKP sagatavo Gala paziņojumu.

4. solis – procedūras pabeigšana, Gala paziņojuma gatavošana un publicēšana

Pēc visu pušu konsultācijām, NKP pabeidz procesu ar publiska paziņojuma (gala paziņojuma) publicēšanu par procesa rezultātiem, ievērojot visu iesaistīto pušu intereses attiecībā uz sensitīvās informācijas aizsardzību.

Ja puses ir panākušas vienošanos, NKP uz to norāda savā gala paziņojumā. Ja puses nevienojas citādi, panāktā vienošanās tiek pievienota gala paziņojumam kā pielikums.

Ja puses nepanāk vienošanos, NKP savā gala paziņojumā sniedz izvērtējumu un rekomendācijas attiecībā uz OECD Vadlīniju ieviešanu.

Pusēm divu nedēļu laikā ir jāsniedz komentāri par gala paziņojuma projektu, pēc tam tas tiek pabeigts.

NKP Gala paziņojums tiek publicēts Latvijas NKP interneta vietnē.

5. solis – turpmākās darbības

Pabeidzot procedūru par attiecīgo izskatāmo gadījumu, NKP lūdz pusēm sniegt informāciju par progresu panāktās vienošanās un/vai rekomendāciju ieviešanā. Saskaņā ar standarta praksi, vienu gadu pēc gala paziņojuma publicēšanas NKP publicē informāciju par panāktās vienošanās un/vai rekomendāciju ieviešanas progresu Latvijas NKP interneta vietnē.

Laika grafiks

NKP ir jācenšas pabeigt procedūru par izskatāmo gadījumu viena gada laikā no iesnieguma saņemšanas brīža. NKP mērķis ir paveikt 1. soli 14 darba dienu laikā kopš iesnieguma saņemšanas, 2. soli – pēc iespējas turpmāko 3 mēnešu laikā, 3. soli – turpmāko 6 mēnešu laikā, 4. soli – turpmāko 3 mēnešu laikā un 5. soli – viena gada laikā pēc 4. soļa pabeigšanas.

Attiecībā uz laika grafiku ir pieļaujama zināma elastība, piemēram, dēļ apstākļiem, ko NKP nevar ietekmēt. Tādā gadījumā NKP par to informē iesaistītās puses un nosaka jaunu laika grafiku.

Saskaņā ar iepriekš noteikto, NKP ir operatīvi jārisina katra konkrētā sūdzība. Iesaistītās puses tiek aicinātas sniegt nepieciešamo informāciju bez kavēšanās, lai pēc iespējas tiktu ievērots noteiktais laika grafiks. Pretējā gadījumā, NKP ir tiesīgs pieņemt lēmumus par izskatāmo gadījumu, nesaņemot nepieciešamo informāciju.

Rīcības kodekss – konfidencialitāte un informācijas izplatīšana

Mediācijas procesu, ieskaitot informācijas izplatīšanu, informācijas pieejamību, datu aizsardzību un konfidencialitāti, regulē Latvijas Mediācijas likums.

NKP veic visu nepieciešamo, lai aizsargātu sensitīvo biznesa informāciju.

Paziņojumi sabiedrībai

Līdz ko izskatāmais gadījums ir iesniegts, visām iesaistītajām pusēm ir jāievēro konfidencialitāte saziņā ar citām pusēm un NKP.

Ne NKP, ne arī iesaistītās puses nevar publiskot saņemto informāciju par izskatāmo gadījumu vai ar to saistītiem procesiem. Izņēmumi ir:

- NKP paziņojums (sākotnējais izvērtējums) par dotā gadījuma tālāku (ne)skatīšanu;
- Ja konkrētās informācijas sniedzēja puse piekrīt šīs informācijas publiskošanai;
- NKP gala paziņojums.

NKP savstarpējā koordinācija

NKP konsultējas ar citu valstu vai dotajā izskatāmajā gadījumā iesaistīto valstu NKP. NKP Sekretariāts sazinās ar citiem iesaistītajiem NKP un ziņo par saņemtajām atbildēm. NKP Sekretariāts informē citus NKP par izskatāmā gadījuma risināšanas progresu un NKP pieņemtajiem lēmumiem, kā arī izplata citiem NKP paziņojumu projektus un gala paziņojumus komentāru sniegšanai. Sadarbība var notikt arī informācijas apmaiņas veidā.